

Wojny ukraińsko-polskie

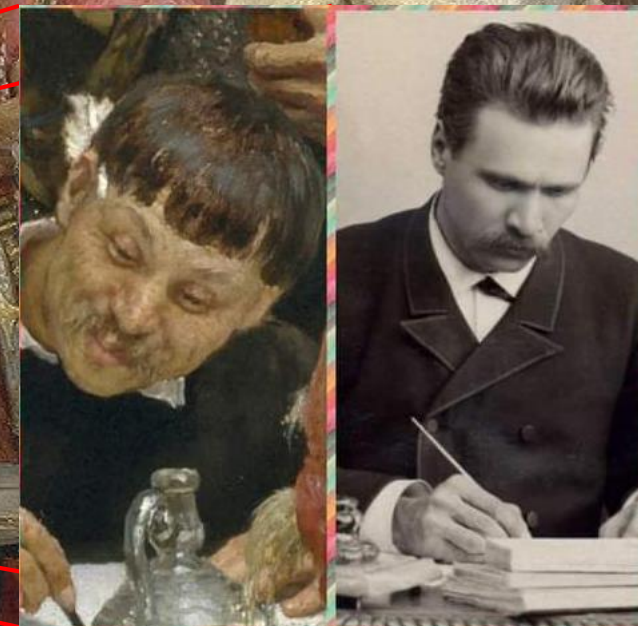
w epoce kozackiej

(1492(?) – 1797)

Skąd wiemy o Kozakach

Dmytro Yavornytsky był konsultantem historycznym i wielkim przyjacielem Repina.

Autor ponad 1500 artykułów naukowych. Był jednym z pierwszych, którzy szczegółowo przestudiowali całą historię Kozaków Zaporoskich i historię bystrza Dniepru.

Dmytro Jawornycki
historyk Kozaków

Guillaume Le Vasseur de Beauplan (~1600 - 1675)

francuski inżynier
wojskowy, markiz, pisarz
i kartograf. Jeden z
pierwszych twórców
szczegółowych map
południowo-wschodnich
ziem Rzeczypospolitej.

DESCRIPTION
D'VKRANIE,
QVI SONT PLVSIEVRS
Prouinces du Royaume de
Pologne.

CONTENVÈS DEPVIS
les confins de la Moscouie, iusques
aux limites de la Transilvanie.

ENSEMBLE LEURS MOEVRS,
façons de viures, & de faire la Guerre.

Par le Sieur de BEAUVPLAN.

A R O V Ë N,

Chez IACQUES CAILLOÛ E, dans
la Cour du Palais.

M. DC. LX.

1660

Na terenie współczesnej Ukrainy Guillaume Levasseur de Beauplan budował zamki (np. według jednej wersji jego projektu w latach 1635-1640 zbudowano Zamek Podgoretsky), a twierdze Bar, Brody, Kremenczug, Kodak zaprojektowały zewnętrzne fortyfikacje Brzezan Zamek.

<https://goo.gl/maps/KqehoXWdDxkBML659>

Opis Ukrainy, czyli niektórych województw Królestwa Polskiego. Rozciąga się od granic Moskwy, aż po granice Transylwanii

Powody pojawienia się Kozaków

Kozak - z języka tureckiego: wolny, uzbrojony człowiek.

Gospodarczy - wzmocnienie feudalne

wyzysk doprowadził do ucieczki chłopów,
obywatele na niezamieszkałych obszarach Dzikiego Pola
(w dolnym biegu Dniepru), gdzie nie było eksploatacji i były ogromne nietknięte
ziemie. Kozacy osiedlili się tutaj i zajmowali się polowaniem, rolnictwem,
rybołówstwem, hodowlą bydła, rybołówstwem;

Polityczny - Dzikie Pole znajdowało się na pograniczu Litwy (późniejsza
Rzeczpospolita) i Chanatu Krymskiego (granice świata europejskiego [rolniczego,
prawosławnego] i azjatyckiego [koczowniczego, muzułmańskiego]). Tatarzy
nieustannie najeżdżali ziemie południowej Ukrainy. A po przejściu chanatu
krymskiego w zależność wasala (1478) od Turcji, najazdy stały się częstsze. Dlatego
mieszkańcy terenów przygranicznych opanowali skomplikowane sprawy wojskowe.
Później, gdy ukształtowała się Sicza Zaporoska, przejęła ona funkcje placówki
południowej, a Kozacy przejęli funkcje pogranicznych oddziałów Rzeczypospolitej.

Zaporiżka Sić i jej założyciel, magnat wołyński Dmytro Vyshnevetsky

1 sić na **wyspie Mala Chortytsia**, założona przez Dmytra Vyshnevetsky (Baida) w 1556 roku?

W **styczniu 1557** do **Chortyci** udał się chan **Dewlet-Girej**. Oblężenie trwało 20 dni. Kozacy zwyciężyli. Ale **latem 1557 r.**, zyskując poparcie Turków, chan ponownie udał się do Chortyci i chwytł ją. Kozacy jadą na Wyspę **Monastyrską**.

Później, w porozumieniu z Moskwą, Kozacy spędzili jakiś czas w służbie moskiewskiego cara - **Iwana Groźnego**.

W **1563 r. do Mołdawii** udali się Kozacy pod wodzą Wyszniwieckiego. Wyszniwiecki zostaje wzięty do niewoli. Jego przekazany Turkom. Sułtan **Sulejman II** zaoferował Wyszniwieckiemu służbę w armii tureckiej, jeśli przejdzie na islam. Vyshnevetsky odmówił, został wyrzucony z wieży.

Co robili Kozacy?

Kozacy nie walczyli cały czas. Odkrywali nowe ziemie, zajmowali się rolnictwem, hodowlą, rybołówstwem, rzemiosłem. Kozacy założyli **zimowiska (przysiółki Zaporozia)**:

- **2-3 domy + budynki gospodarcze;**
- (ewentualnie) budowali młyn i kuźnię;
- zawody: sianie chleba, sadzenie warzyw, sadzenie ogrodów, wykonywanie rękodzieła,
 - hodowane konie, bydło i małe bydło.
 - Wśród Kozaków byli stolarze, rusznikarze, skórzane jaky, szewcy, bednarze;

Każdy, kto wyznawał **prawosławie**, mógł zostać kozakiem. Jednym z pierwszych praw, których musi przestrzegać Kozak, było **prawo bractwa kozackiego** (jego pogarda była najcięższą zbrodnią).

Model twierdzy kozackiej

Model Sić na wyspie Velyka Khortytsia w mieście Zaporozhe

Większość Siczy kozackich została zalana po wybudowaniu elektrowni wodnej na Kachowce

Piotr Konaszewicz-Sahajdaczny

- Urodził się w Galicji w rodzinie szlacheckiej;
- Studiował w Akademii Ostrogskiej przez 8 lat;
- Pracował jako urzędnik sądowy;
- Był organizatorem rejsów morskich do Oczakowa, Perekopu, Sinopa, Kafu;
- Od 1616 został hetmanem;
- Po kampaniach morskich zreformował armię. Armia kozacka została przyjęta do Ligi Europejskiej i wzięła udział w bitwie pod Wiedniem
- Sahajdaczny pomagał królowi polskiemu w kompanii moskiewskiej z 1618 r.
- W 1621 zmarł od ran w obronie twierdzy Chocimskiej

Wojna narodowowyzwoleńcza narodu ukraińskiego przeciwko Rzeczypospolitej (1648-1654).

- Polonizacja i katolizacja;
- Pozbawiono ziemi klasztory i cerkwie prawosławne;
- Ucisk prawosławnych:
 - obowiązek płacenia podatków na utrzymanie Kościoła katolickiego;
 - zakaz zajmowania określonych stanowisk, zakładania uczelni wyższych;
- Ucisk chłopów: wprowadzenie filwarków
- Ucisk Kozaków: w 1638 r. opublikowano „Rozporządzenie” (cel: likwidacja Kozaków jako warstwy):
 - wszyscy Kozacy (oprócz 6 000 urzędników stanu cywilnego, którzy służyli w wojsku polskim) → zostali poddani;
 - urzędom stanu cywilnego zabroniono wyboru hetmana i oficera, mianował ich polski rząd;
 - w Zaporozżu znajdowały się polskie twierdze (odbudowany Kodak)
 - Kozakom zabroniono bez zgody rządu polskiego kampanii morskich i lądowych przeciwko Krymowi i Imperium Osmańskiemu;

Bogdan Chmielnicki

- urodził się 27 grudnia 1595 r. w Subotowie (obwód czynyryński) w rodzinie ukraińskiego szlachcica
- studiował w szkole przy klasztorze w Kijowie, w kolegium jezuickim we Lwowie;
- 1620 - wyruszył na kampanię w Mołdawii. W bitwie pod Tsotsor - dostał się do niewoli (przez 2 lata), jego ojciec = zmarł;
- uwolniony z niewoli brał udział w wojnie smoleńskiej (1632-1634) po stronie Polski, w kampaniach morskich przeciwko Turcji, powstaniu kozackim (1637-1638);
- Latem 1646 r. miał osobiste spory o osadę Subotiw z wiceburmistrzem czynyryńskim Danielem Czapłyńskim. B. Ch. odwołał się do Warszawy = roszczenie B. Ch. uznane za legalne. Ale! Chaplinsky schwytał Subotiv, zabił syna B.Ch. , wydalł jego krewnych z Subotivu;

НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ під ПРОВОДОМ Б.ХМЕЛЬНИЦЬКОГО (події 1648 – 1650 рр.)

БИТВА НА ЖОВТИХ ВОДАХ 5-6 травня 1648 р.

БИТВА ПІД КОРСУНЕМ 16 травня 1648 р.

БИТВА ПІД ПИЛЯВЦЯМИ 11-13 вересня 1648 р.

БИТВА ПІД ЗБОРОВИМ 5-6 серпня 1649 р.

Zmiany w rozwoju społeczno-gospodarczym w Ukraiinie:

- likwidacja dużych i średnich gruntów feudalnych;
- likwidacja filwarsko-pańskiego systemu zarządzania;
- eliminacja pańszczyzny;
- Ukrainę opuścili polscy magnaci i szlachta, duchowieństwo katolickie;
- ponad 100 miast i miasteczek prawobrzeżnych zostało zdewastowanych;
- upadające rolnictwo;
- zubożali Kozacy nie mogli pełnić służby wojskowej;
- zmęczenie i niezadowolenie ludzi;
- Ukraińcy uciekli do Moskwy i Słobożańszczyzny;
- zaczęły wybuchać zamieszki chłopów i kozaków przeciwko ustrojowi hetmańskiemu;
- sytuacja międzynarodowa państwa ukraińskiego pogarsza się

Iwan Wyhowski

Rzeczpospolita Trzech Narodów

Traktat między Rzeczpospolitą
Obojga Narodów a
Hetmanatem **1658**. Podpisany
w **Hadiaczi**

- Ukraina + Polska + Litwa = federacja zjednoczona przez wspólnie wybranego króla
- Ukraina (Wielkie Księstwo Ruśkie) ma takie same prawa jak Polska i Litwa jako część państwa
- Władza ustawodawcza = posłowie ze wszystkich ziem księstwa
- Władza wykonawcza = hetman wybrany na całe życie i zaakceptowany przez króla
- Ukraina ma własny system sądowniczy i finansowy
- Likwidacja unii kościelnej, prawosławni są równi w prawach z katolikami
- Wolność słowa i prasy

